

TÜRKİYE - AFRIKA BOYNUZU STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

TÜRKİYE - AFRIKA BOYNUZU İSTANBUL TOPLANTISI SONUÇ RAPORU (TASLAK)

“Türkiye - Afrika Boynuzu Ülkeleri: Karşılıklı Bağımlılık ve Derinleşme” ana temalı “Türkiye - Afrika Boynuzu Stratejik Diyalog Programı”nın ilk etkinliği olan “İstanbul Toplantısı” Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) Afrika Enstitüsü ve Afrika Boynuzu Araştırmalar Merkezi (HASC) işbirliği ile 24 Aralık 2016 tarihinde İstanbul’da başarıyla gerçekleştirilmiştir.

Toplantı’ya, Türkiye ve Afrika Boynuzu ülkelerinin yanı sıra farklı bölge ve ülkelere resmî, sivil ve özel sektör temsilcileri; uluslararası STK ve düşünce kuruluşu temsilcileri, siyaset ve iş dünyasından temsilciler ile misyon temsilcileri, akademisyenler, uzmanlar, ulusal ve uluslararası medya temsilcileri katılmışlardır.

Türkiye ile Afrika Boynuzu Ülkeleri arasında “Karşılıklı Bağımlılık ve Derinleşme”, “Kapasite İnşası”, “Fırsatlar ve Riskler”, “Çok Boyutlu Sektörel ve Finansal Derinleşme” başlıklı oturumların gerçekleştirildiği “İstanbul Toplantısı”nda öne çıkan tespit ve değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

1. Türkiye -Afrika ilişkileri; tarihî, dinî ve kültürel açıdan bin yılı aşkın bir geçmişe, sırasıyla İslam’ın ilk dönemlerine ve Osmanlı - Afrika ilişkilerine dayanmaktadır. Tarihsel coğrafya ve kurumsal hafızasının önemli bir bileşeni olan Afrika’dan bağımsız düşünülmesi mümkün olmayan Türkiye’nin; Afrika’da, tarihsel bağların güçlendirilmesi, karşılıklı kapasite inşası, çok boyutlu sektörel ve finansal derinleşme açısından önemli işleve sahip ve çeşitli alanlarda sayıları giderek artan temsilcilikleri takviye edilmelidir.
2. ABD’nin yeni dönem politikalarına bağlı olarak Afrika’ya yönelik yardımlarını azaltabileceği, dolayısıyla Türkiye’nin Bölge’ye yönelik aynı desteğinin daha fazla önem kazanacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, kalıcı yatırımlara katkısı sınırlı olan yardım politikalarının ötesinde, kapasite inşası ve ilgili alanlarda tecrübe paylaşımı konusunda daha fazla sorumluluk üstlenilmelidir.
3. Afrika Boynuzu bölgesi başlıca küresel ve bölgesel güçler için, coğrafi konumu, petrol bölgeleriyle ilişkisi, verimli toprakları, hayati öneme sahip su kaynakları, maden yatakları, nüfusu ve demiryolu güzergahında yer alan konumu ile askerî öneme sahip stratejik bir pazardır. Siyasi liderlik ve ilişkiindeki sorunlar nedeniyle çatışma ve istikrarsızlıklarla karşı karşıya bulunan Bölge’de, uzun vadeli ve sürdürülebilir politikaların hayata geçirilebilmesinde, Türkiye’nin rolü artırılmalıdır.
4. Bölge’ye ilişkin özellikle medya, üniversiteler ve STK’lar imkansızlık ve ilişkiindeki kavramlardan değil; dayanışma, kalkınma, işbirliği, tanıtım ve tarihî birlik gibi kavramlardan oluşan bir konsept ile çalışma yürütmelidir. Bu kapsamda, hem nitelik hem nicelik olarak geliştirilmesi gereken Türkiye Bursları Programı, özellikle Bölge açısından son derece önemli bir işleve sahiptir. Ayrıca öncelikle kendi ülkelere katkı sağlamak üzere Program kapsamında Türkiye’de eğitim gören Afrikalıların, eğitim sonrası tercihlerine yönelik politikalar, kaynak ülkelere katkıları üzerinden yeniden değerlendirilmelidir.
5. Eğitimde yeniden yapılanma kapsamında Bölge’de yeni üniversitelerin kurulması, mevcut eğitim kurumlarının güçlendirilmesi, hatta ücretsiz eğitim imkanlarının araştırılması gerekir ve bu yönde politikalar geliştirilmesine öncülük edilmelidir. Gerek öğrenci gerek öğretmen düzeyinde değişim programları optimum işlev görececek bir düzeye taşınmalıdır.

TÜRKİYE - AFRIKA BOYNUZU STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

6. Seksenden fazla dilin konuşulduğu ve farklı din ve kültürlere ev sahipliği yapan Bölge'ye yönelik politikaların kuşatıcı bir niteliğe sahip olması zorunludur.
7. Türkiye Bölge'de, kendine özgü temas noktaları oluşturmalı; sivil toplum kuruluşları da temas noktası belirleme ve kamuoyu odaklı faaliyet alanlarının araştırılması misyonuyla iş görmesi beklenen büyükelçilikler ile işbirliği içinde hareket etmelidir.
8. İkili ilişkilerde daha gerçekçi politikalar geliştirebilmek için akademik çalışmalar aracılığıyla ortak alanları buluşturmak gerekir. Bu yönde kapsamlı bilimsel çalışmalar yapmak üzere bir veri tabanı oluşturulması acil ihtiyaçtır.
9. Genel olarak bilimsel ve özeldede sosyolojik çalışmaların yetersiz kaldığı Afrika Boynuzu, yeni girişimciler için fırsatlar barındıran ve dolayısıyla daha fazla araştırmaya konu olması gereken bir bölgedir.
10. İstikrarı ve dolayısıyla kalkınmayı engelleyen siyasal ve toplumsal sorunların çözümüne katkı noktasında, Kıta'nın ülkeler arası dinamiklerini ve uluslararası etkileşim alanlarını uzmanlık düzeyinde kavramış olmak son derece önemlidir. Bu nedenle, genel olarak Afrika'da, kapasite inşasına yönelik daha fazla akademik nitelikli çalışma ve işbirliği geliştirilmelidir.
11. Türkiye - Afrika Boynuzu ilişkilerinin, Bölge ülkelerinin iktisadi kalkınmalarında, özellikle ikili anlaşmalar düzeyinde önem kazanacağı öngörülmektedir. Yerinde üretime dönük yatırımların bu bağlamda bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerekir. Zira Türkiye'nin Bölge'ye yönelik girişimleri, Bölge açısından da olumlu sonuçlar doğuran bir tür rekabet ortamı oluşturmuştur. Örnek olarak, Türk Hava Yolları'nın Bölge'de faaliyet başlatması, diğer hava yolu şirketlerinin de Bölge'ye ilgilerini artırmıştır.
12. Türkiye, Somali'de büyükelçilik açmış ilk ülke olması ve Bölge'ye doğrudan yardımları uluslararası kaynaklarda yeterince haber yapılmamakla birlikte, siyasal ve toplumsal sorunlarla karşı karşıya bulunan Somali'de, yardım faaliyetlerinin çözüme etkisi sınırlıdır. Bölge, öncelikle ve en kısa zamanda, Bölge ülkelerinin müzakere yoluyla varacakları anlaşmalar üzerinden istikrara kavuşturulmalıdır. Ayrıca özellikle iktisadi kaynakların Müslüman nüfusun da erişimine açılması nihai ve kapsamlı çözümler açısından büyük önem taşımaktadır.
13. Ağırlıklı olarak Etiyopya'ya yönelmiş Türkiye kaynaklı dış yatırımların, Afrika Boynuzu bölgesinin diğer ülkelerinde de yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
14. Eritre'den ekonomik nedenler ve zorunlu askerlik gibi uygulamalara bağlı gerçekleşen göç, Somali'de sağlıksız koşullara sahip ve organ mafyası gibi oluşumların hedefi hâlindeki mülteci kampının kurulmasına yol açmıştır. Uluslararası toplum, bu sorunu çözme ve mültecilerin gerek kendi ülkelerine gerek üçüncü ülkelere vatandaşlık hakları sağlanarak gönderilmesi konusunda birinci dereceden sorumluluğa sahiptir.
15. Somali'nin kendi insan kaynağına dayalı düzenli bir ordu kurmasına yönelik verilen destek, iktisadi tamamlayıcılık kanalları da müzakereye dâhil edilerek sürdürülmelidir.
16. Somali'de yaşanan siyasal, iktisadi ve toplumsal krizin uluslararası ve bölge-içi denge politikalarından bağımsız olmadığı bilinmelidir. Bununla birlikte, belirleyici olması gereken, barışa ve müzakereye dönük ortak mücadeledir.

TÜRKİYE - AFRIKA BOYNUZU STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

17. İnsan kaynağı ve kapasite inşası bağlantılıdır. Bu bağlamda, 750 bin civarında Eritrelinin diasporada yaşadığı Eritre’de dış göç çözüm bekleyen önemli sorunlardan biridir.
18. Etiyopya’dan ayrılmış bir bölge olan Eritre’de diğer temel sorun Etiyopya - Eritre ilişkilerinin niteliğidir ve bu konuda Birleşmiş Milletlere önemli görevler düşmektedir.
19. Gıda güvenliği ve enerji alanlarında doğrudan dış yatırım desteğine ihtiyaç duyan Eritre’de çeşitli yatırım fırsatları bulunmaktadır. Tarım sektörünün hâlen başlıca gelir kaynağı olduğu ülkede, elektrik ve su gibi altyapı sorunları; baraj gölleri ve sulamalı tarım gibi farklı yöntemlerle çözülmeye çalışılmaktadır.
20. Bölgesel sorunlarla mücadele eden Türkiye, her şeye rağmen, Afrika kıtasında daha etkin rol alma imkan ve fırsatına sahiptir. Fakat gerek Eritre gerek genel olarak Bölge kamuoyuna ilişkin algının gerçekte tutarlılığına özellikle dikkat edilmelidir.
21. Altyapı çalışmalarının Türkiye tarafından üstlenildiği Cibuti’de, kamuoyu algısı ve toplumsal dokunun daha iyi anlaşılması konusunda bilgi aktarımından yararlanılmalıdır.
22. Enerji, turizm, eğitim konusunda yatırım fırsatları bulunan Cibuti’de, klasik Afrika algısından uzaklaşarak, bölgesel tecrübe birikiminden yararlanmak gerekir.
23. Pek çok konunun ayrıntılı olarak müzakere edildiği İstanbul Toplantısı; Türkiye - Afrika Boynuzu ilişkilerine önemli bir katkı olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, “stratejik diyalog” çerçevesinde konferans, forum ve benzeri ilave uluslararası toplantılar planlanmalıdır. Ayrıca Türkiye’de, karşılıklı kapasite inşasına ilişkin yol haritası belirlemek üzere akademisyenler ve karar alıcıları bir araya getirecek toplantılar da yapılmalıdır.

İstanbul, 24 Aralık 2016